

Oefenen met machtsverschil

Geweld heeft te maken met machtsverhoudingen. Zo kunnen signalen van slecht omgaan met huisdieren en insecten – denk bijvoorbeeld aan een spin z'n poten uittrekken – ook een alarmbel zijn voor relationele gevaren.

Leen van den Herik Om kinderen meer bewust te maken in het omgaan met dieren en de natuur, kan het een goede oefening zijn om bewust een situatie van machtsverschil op te zoeken. Wandel met je (klein)kind en eventuele vriendjes of vriendinnen door een deel van de tuin of een parkje en vraag vooral aandacht voor de aanwezige tuindieren. Bespreek met ze hoe om te gaan met bijvoorbeeld spinnen en hun spinnenweb, wormen, mieren, slakken, pissebedden, vliegjes en wat je verder tegenkomt. Heb het over leven en laten leven.

Mierenlokdoosje

Een dergelijke rondgang met mijn kleinzoon van destijds zes jaar, bracht hem er na thuiskomst toe om zijn vader aan te spreken op het giftige mierenlokdoosje bij de kamerdeur. Dat werd zoeken naar diervriendelijke verhuismogelijkheden van deze kruipertjes. Via het tuincentrum werd een alternatieve oplossing gevonden.

Tuinvogels

Als je de blik wat ruimer maakt en er bijvoorbeeld ook tuinvogels bij betreft, kun je ook een positieve bijdrage leveren aan hun situatie door samen een vogelhuisje op te hangen en regelmatig op verschillende plaatsen voer aan te bieden met broodresten of een potje pindakaas, een zaadkorfje of pindaketting. Zelfs alleen een drinkschaaltje met wat water is soms al een dankbare ondersteuning.

Dat je (klein)kind op deze manier de verschillende vogels in de tuin leert herkennen, is een mooie bijkomstigheid en, wie weet, het begin van een gezamenlijke deelname aan de jaarlijkse tuinvogeltelling.

Jong geleerd...

Uiteraard zijn deze oefeningen, in overleg met de juf of meester, ook goed uit te voeren in klasverband.

Door op deze manier samen met je (klein)kind aandacht te geven aan (tuin)dieren draag je bij aan een geweldloze opvoeding. Want wie oog leert te hebben voor mede-dieren, zal dat ook leren te hebben voor mede-mensen. ◀

Zes werkbladen

Meteen beginnen met oefenen met je (klein)kind? Kijk op kerkenvrede.nl voor zes verschillende werkbladen.

Geloof in vrede

Bij uitgeverij Zilt verscheen vorig jaar *Geloof in vrede*, een bundel essays van de voormalige oud-katholieke aartsbisschop van Utrecht Joris Vercammen. In zestien hoofdstukken verkent Vercammen de complexe verhouding tussen geloof, geweld en vrede. Historicus Beatrice de Graaf vat de inzet van het boek kernachtig samen: vrede is en blijft het doel van kerk én staat; pacifisme is geen randpositie maar een roeping.

Leen van den Herik Als lid van *Kerk en Vrede* las ik het boek met dezelfde houding waarmee ik ook *Vredesspiraal* lees: steeds met de vraag of ik het zo zie, of zo zou moeten zien. Het boek nodigt daartoe uit. Vercammen presenteert geen afgerond systeem, maar laat een veelheid aan stemmen spreken: theologen, filosofen, spirituele denkers en historische figuren die elk vanuit hun eigen context reflecteren op geweld en vrede.

Spiritueel noodpakket

In het openingshoofdstuk over wapengekletter staat de monnik Thomas Merton centraal. Voor Merton begint het bevragen van militaire 'oplossingen' niet bij politieke analyse, maar bij de confrontatie met het kwaad in het eigen hart. Werkelijke vrede vraagt om innerlijke omkeer en overgave aan Gods genade als antwoord op angst en agressie.

Dat innerlijke perspectief keert terug in het hoofdstuk over noodpakketten. Vercammen verbindt hier het denken van Nelson Mandela met de huidige tijd. Naast een fysiek noodpakket om crises en oorlog te doorstaan, is vooral een spiritueel noodpakket nodig. Ons diepste probleem is spiritueel van aard: vervreemding van onszelf en van onze ware aard, die juist een bron van verbondenheid vormt.

Rechtvaardige oorlog

Een belangrijk deel van het boek gaat over religie en geweld. Vercammen laat zien dat religieus geweld – historisch en actueel – vaak voortkomt

uit het absoluteren van de eigen waarheid. Wie meent de enige juiste waarheid te bezitten, raakt geneigd andere visies uit te sluiten of te vernietigen. In dat licht bespreekt hij ook de ontwikkeling van de leer van de 'rechtvaardige oorlog'. Waar het vroege christendom sterk gewelddoos was, ontstond in de late oudheid onder invloed van Augustinus, en later Thomas van Aquino, ruimte om oorlog onder voorwaarden te legitimeren. Deze denktraditie werkt tot op vandaag door. Tegelijk maakt Vercammen duidelijk dat pacifisme in de vroege kerk geen eenduidig begrip was. Niet alle christenen wezen militaire dienst principieel af, maar er bestond wel een krachtige stroming van actieve en creatieve gewelddoosheid. De vraag of een christen militair kan zijn, wastoen al onderwerp van discussie – en dat is zij nog steeds.

Vrede als opdracht

Wanneer Vercammen vrede beschrijft als opdracht, verschuift de aandacht nadrukkelijk naar de basis van de samenleving. Oorlogen worden gevoerd vanuit machtscentra die ver afstaan van het concrete lijden dat zij veroorzaken. Daarom moet de strijd tegen oorlog van onderop gevoerd worden: door individuen die vanuit een innerlijke morele overtuiging een tegendraadse stem laten horen. Wraak is de taal van angst; werken aan vrede vraagt om zelfbeheersing.

In portretten van vredesbouwers, zoals VN-secretaris-generaal Dag Hammarskjöld, krijgt deze houding een menselijk gezicht. Filosofische reflecties, onder meer bij Emmanuel Levinas, verdiepen dit perspectief. Volgens Levinas ontstaat geweld zodra wij het gelaat van de ander ontwijken. Wie de ander werkelijk in de ogen kijkt, ervaart een morele schok: diens kwetsbaarheid roept op tot verantwoordelijkheid en terughoudendheid.

Mensen van vrede

Het slothoofdstuk is somber en hoopvol tegelijk. Vercammen benoemt zonder omwegen het morele debacle van onze tijd: autocraten die samenlevingen manipuleren, oorlog als nieuw normaal, afkalkende solidariteit. Juist daarom, zo betoogt hij, zijn mensen van vrede onmisbaar. Niet als naïeve idealisten, maar als dragers van een weerbarstige hoop. ◀

Joris Vercammen, *Geloof in vrede*, Uitgeverij Zilt, ISBN 9789493198715.

Via de website van de uitgever is een inblikexemplaar beschikbaar.